

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента

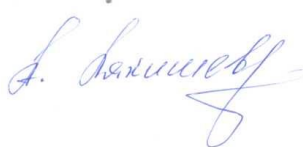
Моделювання соціальних процесів
(назва освітнього компонента)
підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(назва освітнього рівня)
спеціальності 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)
галузі знань 23 Соціальна робота
освітньо-професійної програми Соціальна робота

Силабус освітнього компонента «Моделювання соціальних процесів» підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, за освітньо-професійною програмою Соціальна робота.

Розробник: *Петрович Валерій Степанович*, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

проф. Лякішева А.В.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(доц. Чернета С.Ю.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота ОПП Соціальна робота. ОС Доктор філософії	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>120/ 4</u>		Рік навчання <u>2</u>
		Семестр <u>3-ий</u>
		Лекції <u>24</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год. Лабораторні _____ год. Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота <u>68</u> год. Консультації <u>8</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Форма контролю: <u>екзамен</u>
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (- ів)

Прізвище, ім'я та по батькові – **Петрович Валерій Степанович**

Науковий ступінь – кандидат педагогічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон – 050 605 65 47,

Електронна пошта: petrovichv@ukr.net Petrovich.Valeriy@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Освітній компонент «Моделювання соціальних процесів» належить до циклу професійної наукової підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо-професійної програми Соціальна робота і вивчається у третьому семестрі, формою контролю є екзамен. На вивчення освітнього компонента відведено 4 кредити (120 годин), у тому числі: 24 годин лекційних, 20 год. практичних, 8 год. консультації та 68 год. самостійної роботи.

Змістом навчальної дисципліни є цілісне наукове уявлення про теоретико-методологічні засади та прикладні аспекти соціального моделювання, сутність моделювання соціальних процесів та його ролі в розвитку соціальної роботи/надання соціальних послуг у сучасних умовах.

Основні аспекти вивчення: соціальний процес, соціальне моделювання, методи моделювання, сфери життєдіяльності особистості, соціальні інновації, соціальні моделі в соціальній роботі.

2. Пререквізити: «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи», «Промоція наукового продукту та управління проєктами», «Філософія та методологія науки»

Постреквізити: «Теорія і методологія соціальної роботи», «Педагогічна практика»

3. Мета освітнього компоненту «Моделювання соціальних процесів»: розглянути основні сучасні соціальні технології та принципи, види і можливості моделювання соціальних процесів, розкрити їх зміст, закономірності їх формування та застосування; отримати теоретичні знання із соціального моделювання і навички їх використання в практиці соціальної роботи.

Завдання освітнього компоненту:

- дослідити зміст процесу моделювання, виявити можливості моделювання сучасних соціальних процесів; на основі розуміння основних сучасних технологій соціальної роботи навчитися моделювати соціальні процеси;
- сформулювати у здобувачів освіти розуміння місця і ролі соціального моделювання в структурі державного і місцевого управління соціальною сферою;
- засвоїти технологічні і методологічні засади соціального моделювання;
- сформулювати у студентів компетентності та навички моделювання процесу організації соціальної сфери як інструменту соціального управління на базі сучасних інноваційних підходів.

4. Освітній компонент спрямований на формування інтегральної, загальних та фахових компетентностей, зокрема: інтегральної (здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері соціальної роботи, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення; застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності) **та загальних компетентностей:** ЗК02. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Фахові компетентності: ФК02. Здатність застосовувати сучасні електронні інформаційні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності для моделювання процесів та прийняття оптимальних рішень у сфері соціальної роботи. **Очікувані програмні результати навчання:** РН02. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми соціальної роботи. РН05. Застосовувати сучасні електронні інформаційні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності для моделювання процесів та прийняття оптимальних рішень у сфері соціальної роботи.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація, платформа Zoom, MOODLE, вебсервіс Google Classroom), пояснення, розповідь, бесіда; *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

5) Інтерактивні методи навчання, методи розвитку критичного мислення.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

5. Структура освітнього компонента «Моделювання соціальних процесів»

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Конс.	Методи та технології викладання ¹	Форма контролю ² / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади моделювання соціальних процесів.							
Тема 1.1. Теоретичні основи моделювання. Технологічні складові соціального моделювання.	11	2	2	6	1	лекція-диспут / Zoom	ДС, ДБ/4

Тема 1.2. Соціальні процеси як сфера й об'єкт моделювання. Моделювання соціальних процесів як ефективний засіб їх пізнання.	10	2	2	5	1	метод круглого столу / Zoom	РЗ/К/4
Тема 1. 3. Теорія моделювання. Типи і специфіка соціальних об'єктів. Системне моделювання соціальних процесів	9	2	-	6	1	лекція-диспут / Zoom	РМГ, ІРС/-
Тема 1. 4. Структура моделей соціальних процесів. Загальнонаукові та спеціальні методи моделювання соціальних процесів.	10	2	2	6	-	лекція-диспут / Zoom	РМГ/4
Тема 1. 5. Інновації у сфері моделювання соціальних процесів, їх класифікація. Соціальні реформи як керовані соціальні інновації та результат моделювання соціальних процесів.	10	2	2	5	1	проблемна лекція / Zoom	РМГ/4
Тема 1.6. Методи прогнозування в моделюванні соціальних процесів та їх можливості в контексті глобалізації сучасного суспільства	10	2	2	6	-	лекція-диспут / Zoom	РЗ/К/4
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	60	12	10	34	4		20 б.
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти моделювання соціальних процесів.							
Тема 2.1. Моделювання різних сфер життєдіяльності особистості в теорії та практиці соціальної роботи.	11	2	2	6	1	лекція-диспут / Zoom	РМГ/4
Тема 2.2. Моделювання державно-громадянських структур соціального захисту населення. Комплексні моделі соціального захисту /надання соціальних послуг в регіоні та громаді	10	2	2	5	1	лекція-диспут / Zoom	ІРЗО/4
Тема 2.3. Моделювання	10	2	2	5	1	проблемна	ДС, ДБ/4

соціальної ситуації в сім'ї і шляхів її вирішення. Виховна ситуація як фрагмент процесу виховання.						лекція / Zoom	
Тема 2.4. Моделювання процесів соціальної адаптації та ресоціалізації особистості.	9	2	-	6	1	лекція-диспут / Zoom	РМГ/-
Тема 2.5. Моделювання інноваційного освітнього простору ЗЗСО. Наукові підходи до моделювання інноваційного освітнього простору ЗЗСО	10	2	2	6	-	лекція-диспут / Zoom	ДС, ДБ/4
Тема 2.6. Моделювання професійної підготовки фахівців. Позиції, які необхідно враховувати при моделюванні цілей підготовки фахівця.	10	2	2	6	-	лекція-диспут / Zoom	ДС, ДБ/4
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	60	12	10	34	4		20 б.
Види підсумкових робіт						Бал	
Контрольна робота						60/тести	
Всього годин/балів	120	24	20	68	8	100	

Примітки: ¹ / Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

² / *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІРЗО – індивідуальна робота здобувачів освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Важливе значення при вивченні ОК «Моделювання соціальних процесів» має організація **самостійної роботи здобувачів освіти**. Самостійна робота з моделювання соціальних процесів здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до семінарських занять; підготовка компонентів проєктних заявок; виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань; підготовка до підсумкових модульних робіт; підготовка до екзамену.

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади моделювання соціальних процесів.

Тема 1.1. Теоретичні основи моделювання. Технологічні складові соціального моделювання.

1. Дайте визначення понять «модель» та «моделювання».
2. Які можливості є у моделей як методів наукового пізнання?
3. Як пов'язані об'єкт дослідження та модель? Що таке «ідеалізований об'єкт дослідження»?

4. Назвіть специфічні ознаки об'єкта моделювання, які повинні враховуватись при побудові моделі.

5. Перелічіть сфери застосування моделей. Чи відносяться моделі до інноваційних технологій?

6. Наведіть власні аргументи твердження, що «моделювання – це дослідження об'єктів пізнання за їх моделями, побудова і вивчення моделей як реальних існуючих об'єктів і явищ, так і сконструйованих об'єктів з метою визначення або покращення їх характеристик, раціоналізації способів їх побудови та управління»

7. Чи потрібно оцінювати модель? Які критерії оцінки моделі?

8. Висловіть ваші судження про рівень реалізації відомих Вам наукових, політичних, економічних і соціальних моделей в Україні.

9. Чим зумовлюється необхідність впровадження соціальних технологій? Наведіть приклади.

10. Які соціальні групи, спільноти, інститути найчастіше, на Ваш погляд, стають об'єктами соціального моделювання? Наведіть приклади.

Тема 1.2. Соціальні процеси як сфера й об'єкт моделювання. Моделювання соціальних процесів як ефективний засіб їх пізнання.

1. Дайте визначення понять: «соціальний об'єкт», «соціальна структура», «соціальна група», «соціальна спільнота», «соціальний інститут».

2. Назвіть типи і охарактеризуйте специфіку соціальних об'єктів. Охарактеризуйте елементи соціальних об'єктів, які вивчаються.

3. Дайте визначення понять: «процес», «соціальний процес», «управління процесом». Наведіть приклади різних класифікацій соціальних процесів.

4. Назвіть характерні ознаки та форми соціального процесу. Перелічіть структурні елементи соціального процесу.

5. Проаналізуйте етапи побудови моделі соціального процесу.

6. Проаналізуйте співвідношення понять «об'єкт» і «предмет» в моделюванні соціальних процесів.

7. Перелічіть цілі, функції (загальні та евристичні) та принципи моделювання соціальних процесів.

8. Назвіть та охарактеризуйте властивості елементів моделей соціальних процесів

9. Сформулюйте переваги технології моделювання соціальних процесів.

10. У чому полягає специфіка використання методу Монте-Карло у моделюванні соціальних процесів.

Тема 1.3. Теорія моделювання. Типи і специфіка соціальних об'єктів. Системне моделювання соціальних процесів

1. Як співвідносяться поняття об'єкт і предмет в моделюванні соціальних процесів. Соціальні групи, спільноти, інститути як об'єкти соціального моделювання.

2. Спростуйте або підтвердіть тезу: «моделювання – триєдиний процес: вивчення параметрів реальної системи і побудова моделі на її основі; дослідження моделі; екстраполяція вивчених властивостей моделі на її оригінал.

3. Як ви визначаєте поняття «абстракція», «аналогія», «гіпотеза», «модель»

4. У чому переваги розуміння пізнання як моделювання?

5. Складіть таблицю «Види соціального моделювання» (з короткою характеристикою кожного виду).

6. Розкрийте основні принципи системного аналізу під час моделювання.

7. Як відбувався розвиток системних ідей у XX ст. Розкрийте генезу системної методології моделювання.

8. В чому проявляються особливості структурно-топологічного аналізу.

9. Познайомтесь та охарактеризуйте програму Л. Берталанфі. Розкрийте основні поняття системного аналізу, його етапи та функції.

Тема 1.4. Структура моделей соціальних процесів. Загальнонаукові та спеціальні методи моделювання соціальних процесів

1. Назвіть дії, які застосовуються дослідником при розробці моделі соціального процесу.
2. Охарактеризуйте структуру моделі соціального процесу.
3. Назвіть та охарактеризуйте загальнонаукові методи моделювання соціальних процесів.
4. Назвіть та охарактеризуйте спеціальні методи моделювання соціальних процесів.
5. Проаналізуйте відомі Вам моделі соціальної роботи/моделі організації соціального захисту/надання соціальних послуг.
6. Які з методів моделювання соціальних процесів є, на Ваш погляд, найпоширенішими.
7. Проаналізуйте структуру моделі процесів: асиміляції, децентралізації та професіоналізації.
8. Розробіть модель соціалізації особистості у молодому (зрілому, похилому) віці.

Тема 1. 5. Інновації у сфері моделювання соціальних процесів, їх класифікація. Соціальні реформи як керовані соціальні інновації та результат моделювання соціальних процесів.

1. Дайте визначення понять: «новація», «інновація», «інновації в суспільстві (соціальні інновації)», «інноваційні функції соціального працівника», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал», «інноваційне підприємство», «нововведення», «інноваційний продукт», «інноваційний проєкт», «інноваційна інфраструктура», «соціальна реформа».
2. Перелічіть відомі Вам види інновацій у сфері моделювання соціальних процесів.
3. Що таке «інтегровані соціальні служби». Назвіть основні причини їх створення.
4. З яких компонентів складається типова модель роботи інтегрованої соціальної служби? Що є системотвірним компонентом цієї моделі? Чому?
5. Що виступає об'єктом, суб'єктом, предметом соціальної (суспільної) реформи? Яким чином відбувається процес здійснення змін?
6. Наведіть власні аргументи твердження, що соціальні реформи є керованими соціальними інноваціями та результатом моделювання соціальних процесів.
7. Що таке «агентне моделювання»? Назвіть типові характеристики і риси агента моделювання. Охарактеризуйте компоненти агентного моделювання. Обґрунтуйте значення агентного моделювання.
8. Чи вартий розширення (зміни) алгоритм створення і розвитку інтегрованої соціальної служби? Якщо так, то якими елементами Ви могли б доповнити означений алгоритм?
9. Побудуйте функціонально-змістову модель роботи інтегрованої соціальної служби.
10. Запропонуйте власне бачення перспектив розвитку моделювання соціальних процесів в Україні

Тема 1.6. Методи прогнозування в моделюванні соціальних процесів та їх можливості в контексті глобалізації сучасного суспільства

1. У чому, на вашу думку, проявляється взаємозв'язок і взаємозалежність моделювання і прогнозування.
2. Як можна використовувати моделювання в прогнозуванні соціальних явищ і процесів.
3. Дайте визначення прогнозу в цілому і соціального прогнозу зокрема. Які види прогнозування ви знаєте?
4. Скільки методів прогнозування ви знаєте? Перелічіть їх.
5. Перерахуйте основні напрями прогнозування в соціальній роботі.
6. Дайте визначення проблемного стану і проблемної ситуації. Які етапи розвитку проблемної ситуації ви знаєте?
7. Як пов'язані між собою пошуковий і нормативний прогноз?
8. Як виглядає проблемно-цільовий ромб як прийом соціального прогнозування

9. Запропонуйте власне бачення логіки складання соціального прогнозу в контексті моделювання соціальних процесів

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти моделювання соціальних процесів.

Тема 2.1. Моделювання різних сфер життєдіяльності особистості в теорії та практиці соціальної роботи.

1. Охарактеризуйте основні підсистеми суспільства та необхідність їх врахування при моделюванні різних сфер життєдіяльності конкретної особистості.

2. Проаналізуйте відомі Вам моделі соціальної політики держав, що визначають моделі соціального захисту населення.

3. Як на моделювання в соціальній роботі впливають види соціальних змін, залежно від механізму здійснення (еволюційні і революційні); за спрямованістю (односпрямовані і циклічні); за типом соціальних зв'язків (функціональні, структурні, процесуальні, мотиваційні); за сферами суспільного життя (соціокультурні, індустриально - технічні, науково- технічні, соціально-політичні, соціально-економічні); за часом (короткострокові і довгострокові).

4. Дайте визначення понять: «небезпечна ситуація», «потенційно небезпечна ситуація», «надзвичайна (екстремальна) ситуація», «кризова ситуація».

5. Що таке джерело, зона та наслідок надзвичайної (екстремальної) ситуації? Проаналізуйте параметри оцінки наслідків надзвичайної (екстремальної) ситуації.

6. Які з елементів алгоритму моделювання надзвичайної (екстремальної) ситуації є, на ваш погляд, обов'язковими, а які – ні?

7. Наведіть приклади надзвичайної (екстремальної) ситуації у соціальній сфері. Яку роль відіграє «людський фактор» у їх виникненні?

8. Побудуйте модель надзвичайної (екстремальної) ситуації (тип ситуації – на вибір здобувача освіти).

Тема 2.2. Моделювання державно-громадянських структур соціального захисту населення. Комплексні моделі соціального захисту/надання соціальних послуг в регіоні та громаді

1. Проаналізуйте відомі Вам моделі соціальної політики держав, що визначають моделі соціального захисту населення.

2. Охарактеризуйте одну з існуючих моделей соціального захисту різних прошарків населення, яка вам найбільше імпонує в сучасних українських реаліях.

3. Якою, на вашу думку, має бути модель інформаційного забезпечення соціального захисту населення.

4. Чи погоджуєтесь ви з твердженням, що в сучасних умовах доцільною є розробка моделі соціального самозабезпечення працездатних осіб пенсійного віку. Наведіть власні аргументи.

5. Які структури громадянського суспільства можуть впливати на ситуацію із соціальним захистом різних прошарків населення територіальних громад?

Тема 2.3. Моделювання соціальної ситуації в сім'ї і шляхів її вирішення. Виховна ситуація як фрагмент процесу виховання.

1. Дайте визначення поняття «виховна ситуація». Назвіть види виховних ситуацій, сформулюйте їх мету, цілі, завдання та результат.

2. Чим зумовлюється необхідність моделювання виховних ситуацій в сім'ї?

3. Проаналізуйте основні характеристики сім'ї та визначте їх місце у структурі типової моделі соціальної роботи з сім'єю.

4. Назвіть основні проблеми сучасних сімей. Як вони можуть відобразитися у структурі типової моделі соціальної роботи з сім'єю?

5. Які шляхи оптимізації соціальної роботи з сім'єю Ви вважаєте за можливе реалізувати в найближчі 3-5 років?

6. Порівняйте можливості застосування різних форм, методів, прийомів і засобів соціальної роботи з 2-3 різними категоріями сімей. Чи впливатимуть на структуру моделей соціальної роботи з сім'єю запропонований Вами перелік форм, методів, прийомів і засобів?

7. Назвіть та розкрийте сутність специфічних умови моделювання у сфері соціальної роботи з сім'єю.

Тема 2.4. Моделювання процесів соціальної адаптації та ресоціалізації особистості

1. На основі моделі соціалізації побудуйте модель соціальної адаптації (ресоціалізації) особистості.

2. На основі аналізу вітчизняних джерел та міжнародної практики запропонуйте власне бачення моделей ринку праці та зайнятості населення у повоєнний період.

3. Розкрийте сутність адаптивних моделей, які доцільно використовувати в практиці соціальної роботи. Охарактеризуйте орієнтовну соціологічну модель соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб.

4. Використавши український досвід та міжнародні зразки, запропонуйте власті підходи до розробки моделі самооблаштування та соціальної адаптації внутрішньопереміщених осіб/вимушених переселенців (ВПО/ВП).

5. Використавши український досвід та міжнародні зразки, запропонуйте власті підходи до розробки моделі реадaptaції військовослужбовців, які брали участь у військових діях та мають ознаки ПТРС.

Тема 2.5. Моделювання інноваційного освітнього простору ЗЗСО. Наукові підходи до моделювання інноваційного освітнього простору ЗЗСО

1. Чим зумовлюється актуальність моделювання інноваційного освітнього простору закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО)?

2. Дайте визначення понять: «педагогічна інновація», «педагогічне моделювання», «освітній простір».

3. Проаналізуйте системний, діяльнісний та синергетичний підходи до моделювання інноваційного освітнього простору ЗЗСО.

4. Назвіть елементи процесу педагогічного моделювання інноваційного освітнього простору.

5. Проаналізуйте навчально-виховний заклад як об'єкт і суб'єкт соціально-педагогічного впливу, зокрема назвіть складові моделі інноваційного освітнього простору ЗЗСО, враховуючи організаційну та психологічну структуру його діяльності.

6. Проаналізуйте етапи діяльності науковця у процесі розробки моделі інноваційного освітнього простору ЗЗСО.

Тема 2.6. Моделювання професійної підготовки фахівців. Позиції, які необхідно враховувати при моделюванні цілей підготовки фахівця.

1. Чим зумовлюється необхідність й актуальність моделювання професійної підготовки фахівців?

2. Назвіть структурні й функціональні складові, рівні й етапи, якими характеризується процес професійної підготовки фахівця у ЗВО.

3. Проаналізуйте зовнішні та внутрішні елементи (стосовно суб'єкта і об'єкта діяльності макроструктури професійної підготовки майбутніх фахівців.

4. Які документи формуються у процесі моделювання змісту професійної підготовки?

5. Проаналізуйте позиції, які необхідно враховувати при моделюванні цілей підготовки фахівця. Чому при моделюванні змісту освіти слід пам'ятати, що на різних рівнях він буде різним?

6. Побудуйте типову модель професійної підготовки майбутнього соціального працівника (соціального педагога, соціального реабілітолога). Назвіть особливі риси цієї моделі.

7. Як відбувається моделювання дидактичних складових процесу професійної підготовки фахівця (цілей, змісту та технологій).

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти ОК «Моделювання соціальних процесів» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового модульного контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Моделювання соціальних процесів» є **екзамен**. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента – **100 балів**. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, робота в малих групах, індивідуальна робота здобувачів освіти, виступи на практичних заняттях, участь у дискусіях та дебатах, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання аспірантом, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 100. За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій у спеціалізованих фахових виданнях чи виданнях, віднесених до Scopus чи Web of science й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які визначені силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право відпрацювати пропущені заняття на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання екзамену викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він здає екзамен під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на екзамен під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 1 бал). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної доброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагиату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

V. Підсумковий контроль

Екзамен проводиться у вигляді відповідей на запитання чи тестування (очного або на платформі Classroom). Максимальна оцінка за залік – 100 балів.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- із вибором декількох правильних відповідей;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання на відтворення правильності відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Програма екзамену затверджується на засіданні кафедри. Здавання та перездавання екзамену проводиться згідно з розкладом. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Перелік питань до екзамену

1. Моделювання як метод наукового пізнання. Основні класи, види та функції моделей.
2. Специфіка соціального моделювання. Сутність технології моделювання
3. Об'єкти і суб'єкти соціального моделювання.
4. Соціальні спільноти як об'єкти соціального моделювання.
5. Соціальний процес. Моделі соціальних процесів.
6. Аналітичні моделі соціальних процесів.
7. Об'єкти і суб'єкти соціального моделювання. Соціальні спільноти як об'єкти соціального моделювання.
8. Основні наукові підходи до формування структури моделі соціального процесу.
9. Властивості елементів моделей соціальних процесів.
10. Зміст і характеристика моделей соціальних процесів.
11. Етапи побудови моделі соціального процесу.
12. Методи моделювання соціальних процесів.

13. Соціальні реформи як керовані соціальні інновації та результат моделювання соціальних процесів.
14. Моделювання соціальної адаптації та ресоціалізації особистості.
15. Моделювання соціальних систем в екстремальних і кризових ситуаціях.
16. Моделювання виховних ситуацій як важлива соціальна проблема.
17. Імітаційне моделювання соціальних процесів. Основні етапи імітаційного моделювання соціальних процесів.
18. Поняття «соціальний об'єкт». Соціальні групи, спільноти, інститути як об'єкти соціального моделювання.
19. Структура моделей соціальних процесів. Основні елементи моделей соціальних процесів і їхні властивості.
20. Види методів моделювання соціальних процесів. Характеристика основних методів моделювання соціальних процесів.
21. Адаптивні моделі. Орієнтовна соціологічна модель соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб.
22. Модель самооблаштування та соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб/вимушених переселенців (ВПО/ВП): український досвід та міжнародні зразки.
23. Моделювання соціальної роботи з сім'єю. Моделювання соціальної ситуації в сім'ї та шляхів її вирішення.
24. Моделювання виховних ситуацій як важлива соціальна проблема. Структура моделі виховної ситуації.
25. Основні поняття інноваційної діяльності.
26. Інтегрована соціальна служба як інноваційна модель надання соціальних послуг населенню.
27. Агентне моделювання як сучасний метод вивчення соціальних процесів.
28. Моделювання соціального захисту різних верств населення.
29. Моделювання соціальної адаптації та ресоціалізації особистості.
30. Моделювання ринку праці та зайнятості населення.
31. Моделювання соціальних систем в екстремальних і кризових ситуаціях.
32. Дидактичний інструментарій навчальної діяльності.
33. Порівняльний аналіз моделювання та прогнозування у соціальній роботі.
34. Прогнози як інструмент для: (а) виявлення проблем; б) визначення та мотивації мети розвитку, в) визначення засобів, способів та шляхів досягнення мети вдосконалення інформаційної бази соціальної сфери.
35. Види прогнозів.
36. Способи розробки та методи прогнозування. Екстраполяція, інтерполяція, метод Делфі та інші методи.
37. Технологія прогнозних розробок соціальних процесів.
38. Сутність та основні компоненти пошукового прогнозу в соціології та соціальній роботі.
39. Нормативний прогноз. Характерні особливості нормативних розробок.
40. «Дерево соціальних проблем». Способи побудови «дерева соціальних цілей»

VI. Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

4 бали - оцінюється робота здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки за умови особистого мультимедійного представлення завдання на практичному занятті.

3 бали - оцінюється робота здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

2 бал - оцінюється робота здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Проте при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому значні неістотні неточності та незначні помилки.

1 бал - оцінюється робота здобувача освіти, який не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

0 балів - оцінюється робота здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом за відповідною темою та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90 – 100	Відмінно	A	відмінне виконання
82 – 89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75 – 81	Добре	C	загалом хороша робота
67 – 74	Задовільно	D	непогано
60 – 66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	F _x	необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Посібники, монографії, наукові статті

Основна

1. Васильєв В. В. Моделі стилів управлінської діяльності в закладах системи соціального захисту. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»* : зб. наук. пр. К., 2008. № 23, вип. 2. С. 105-109.

2. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Х., 2008. 412 с.

3. Інноваційні моделі соціальних послуг. Проекти Українського фонду соціальних інвестицій. Том 3 / За редакцією Н.М. Шкуратової . К: 2007. 320 с.

4. Кудринская, Л. А. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе: учеб. пособие. Омск : Изд-во ОмГТУ, 2010. 124 с.

5. Левшин М. М. Інноваційні грані педагогічного моделювання. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія*. 2009. №2. С. 70-74.

6. Люшин М. О. Педагогічне моделювання у контексті професійної компетентності. *Управління школою*. 2012. № 13/15. С. 30–33.

7. Ляшенко І. М., Коробова М. В., Горіцина І. А. Моделювання економічних, екологічних і соціальних процесів: навчальний посібник К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 320 с.

8. Матвейчев О. Римский клуб, юбилейный доклад. Вердикт: «Старый Мир обречен. Новый Мир неизбежен!». URL : <http://politcom.org.ua/>.

9. Опушко Н.Р. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Моделювання соціальних процесів» для студентів з галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота. Вінниця, 2019. 25 с.
10. Паніотто В. І. Моделювання соціальних процесів. Функції та перспективи: електронний підручник. URL: http://i-soc.com.ua/school/Panitto_model.pdf
11. Плотинский Ю. М. Модели социальных процессов: учеб. пособие/ М. : Логос, 2001. 296 с.
12. Райцин В. Я. Моделирование социальных процессов: учебник. М. : Экзамен, 2005. 189 с.
13. Сафронова В.М. Прогнозирование, проектирование и моделирование в социальной работе: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений 2-е изд., стер. М. : Издательский центр «Академия», 2008. 240 с.
14. Соціальне планування у місцевих громадах: теорія і практика : метод. реком. / за заг. ред. О. В. Безпалько. К. : Видавничий дім «Калита», 2008. 134 с.
15. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальне моделювання і прогнозування. *Соціальна робота: Теорія і практика*. Київ. ВМУРОЛ «Україна». 2004. 408 с.
16. Тюття Л. Т., Пузіков Д. О. Проектування в соціальній роботі. *Наук. зап. НаУКМА. Сер. Пед., психол. науки та соц. робота*. 2005. Т. 47. С. 84-88.

Додаткова

1. Андрущенко В. П. Соціальна робота: короткий енциклопедичний словник / Андрущенко В. П., Бех В. П., Мигович І. І. К.: Інститут вищої освіти АПН. К.: ДЦССМ, 2002. 536 с.
2. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник–довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад.: Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ 2000, 2012. 616 с.
3. Додатко Є. Методологічні засади моделювання соціокультурних процесів. *Рідна школа*. 2008. № 3-4. С. 13–20.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
5. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інш. / За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петровича. К.: Фенікс, 2007. 528 с.
6. Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія. [за ред. С.Я.Харченко]. Дрогобич: Коло, 2007. 374 с.
7. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні / В. С. Курило // Педагогіка і психологія. – 1999 – № 2. – С. 35–39.
8. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи: навч. посіб. для студентів ВНЗ К. : Слово, 2015. 402 с.
9. Люшин М. О. Педагогічне моделювання у контексті професійної компетентності *Управління школою*. 2012. № 13/15. С. 30-33.
10. Павлютенков Є. М. Моделювання педагогічних процесів. *Управління школою*. 2007. № 11. С. 4-13.
11. Плисенко Г.П. Практика вдосконалення системи соціальних послуг у форматі «Прозорий офіс» *Економіка та управління національним господарством* Випуск 19. 2018. С. 55-60. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/12.pdf
12. Сабат Н. В. Теорії та методи соціальної роботи : метод. реком. Івано-Франківськ : Вид. І. Я. Третяк, 2008. 104 с.
13. Соціальна робота з сім'ями: теорії, моделі, ефективні практики [Текст] : монографія. Волинський національний університет імені Лесі Українки. / За редакцією В. Петровича, С. Чернети. Луцьк : ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 340 с.

14. Соціально-педагогічна робота з проблемними сім'ями : посібник / Капська А. Й., Олексюк Н. С., Калаур С. М., Фалинська З. З. Тернопіль : Астон, 2010. 304 с.

15. Харбатович С. В. Теоретичні аспекти моделювання як методу наукового дослідження. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2012. Вип. 96. С. 184-188.

Інтернет-ресурси

Електронні бібліотеки: <http://dir.meta.ua/ua/science-education/e-libraries/>

Веб-ресурс «Громадські ради»: <http://gromrady.org.ua>

Сайт «Громадський простір»: <http://www.civicua.org>

Социальный заказ как инструмент социальной политики. Обзор зарубежного опыта.

URL : <http://un.by/f/file/obzor-zarub-opita.pdf>

www.kmu.gov.ua.

www.ombudsman.kiev.ua.

www.rada.gov.ua.

www.uapravo.net.

www.usha.org.ua.

www.justinian.com.ua.